

7. Definició dels models associatius de cultura popular en relació amb les desigualtats de participació per raó de gènere

Actualment a totes les expressions de cultura popular existeixen desigualtats de participació per raó de gènere.

Després d'haver explicat detalladament els factors contextuais de les entitats i els factors socials que emmarquen la participació de les dones, així com tots els punts sobre la seva manera actual de participar i les desigualtats que pateixen en l'associacionisme de la cultura popular, en aquest capítol es presenten i es defineixen els principals models associatius en relació amb la desigualtat de la participació femenina a la cultura popular catalana. La recollida d'informació i la perspectiva analítica adoptada permeten establir uns models amb relació a la participació de les dones i al combat de les desigualtats de gènere en el si de les entitats de cultura popular del país.

Com s'ha afirmat, actualment a totes les expressions de cultura popular existeixen desigualtats de participació per raó de gènere, sigui participant com a membre d'una entitat base o per accedir i ocupar càrrecs de representació en els espais de poder a les entitats de tots els nivells. A través de la in-

formació obtinguda es poden identificar tres tipus de models tipològics respecte a la mena d'entitats en funció de la conscienciació de les desigualtats de gènere, així com segons les mesures que prenen les mateixes entitats o en el si de les expressions culturals, a fi de combatre aquestes desigualtats que pateixen les dones. Amb aquests models es tracta, doncs, de captar el fet típic, les característiques comunes que comparteixen certes entitats i expressions de la cultura popular catalana en relació amb l'objecte d'estudi. És cert que el fet de delimitar la informació en models comporta un caràcter reductor de la realitat social, encara que, d'altra banda, seria impossible recollir tots els trets propis de cada entitat i de les diverses expressions culturals analitzades. Tot i això, l'objectiu d'establir aquests models tan sols és una manera de sintetitzar la informació obtinguda per aproximar-nos a la realitat social de les desigualtats de participació per raó de gènere a l'associacionisme de cultura popular al nostre país.

A continuació es presenten els tres models tipològics:

Models associatius per combatre les desigualtats de participació per raó de gènere

Model associatiu proactiu

Associacions conscienciades de les desigualtats de gènere en relació amb la participació en la cultura popular. Part de les seves accions estan orientades a promoure un canvi social dins la mateixa entitat o l'expressió cultural, especialment pel que fa a combatre les desigualtats de gènere.

Model associatiu intermedi

Associacions on part dels seus membres estan conscienciats de les desigualtats de gènere en relació amb la participació en la cultura popular, però en l'àmbit de l'associació no es realitzen accions per intentar combatre-les.

Model associatiu inactiu

Associacions poc conscienciades de la situació de les dones en relació amb la participació en la cultura popular. No realitzen accions enfocades als canvis socials per combatre desigualtats en les entitats ni l'expressió cultural.

L'objectiu d'establir aquests models tan sols és una manera de sintetitzar la informació obtinguda per aproximar-nos a la realitat social de les desigualtats de participació per raó de gènere.

7.1 Model associatiu proactiu

El model associatiu proactiu es caracteritza per englobar aquelles associacions de cultura popular on els seus membres, principalment dones, tenen una elevada conscienciació i sensibilització envers les desigualtats de participació per raó de gènere dins l'entitat i expressió cultural mateixes. Són entitats conscients de la desigualtat que pateixen les dones en el moment de participar i en el d'accedir i ocupar els càrrecs de poder. Part de les accions i reivindicacions que es duen a terme dins de les entitats mateixes estan enfocades a combatre aquestes desigualtats de gènere.

Es tracta principalment d'associacions on actualment hi ha una presència de dones joves remarcable; elles són les que impulsen les accions per combatre aquestes desigualtats. Moltes d'aquestes entitats són de nova creació, relativament joves, tot i que no totes, ja que també existeixen entitats amb més anys d'antiguitat que poden estar incloses dins d'aquest model tipològic. Algunes són entitats que històricament han estat fortament masculinitzades i, en alguns casos, les dones al llarg del temps han tingut moltes dificultats per incorporar-s'hi. Tot i això, a causa de la composició social actual d'aquestes entitats, estan obertes al canvi amb voluntat de renovar-se i adaptar-se a la realitat social que les envolta.

En aquest cas estem parlant, principalment, de colles castelleres i determinats grups de teatre amateur. En la majoria d'aquestes entitats darrerament han proliferat, sobretot en el món casteller, comissions feministes o comissions d'igualtat, amb la finalitat de prevenir situacions discriminatòries i amb l'objectiu de conscienciar, formar i sensibilitzar el conjunt dels membres de l'entitat. Es tracta d'uns espais oberts a tothom on es dediquen a cuidar l'ambient davant de situacions de desigualtats envers les dones. Algunes d'aquestes comissions ja fa temps que funcionen, mentre d'altres encara estan en una fase de formació. Les accions principals que porten a terme per aconseguir l'objectiu de combatre les desigualtats de gènere són tallers, xerrades i establir un protocol d'intervenció en el cas que es produeixi alguna agressió o situació

Moltes d'aquestes entitats són de nova creació, relativament joves, tot i que no totes.

discriminatòria per raó de gènere, a més de vetllar per una major paritat de gènere en la formació de les juntes directives; també incentiven la participació femenina. En aquest sentit, el fet que la mateixa Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya també treballi en aquesta direcció i faci d'aixopluc per donar cobertura a totes les comissions d'igualtat, ajuda a impulsar i conscienciar sobre aquesta qüestió el conjunt d'aquesta expressió cultural. En el cas del món del teatre amateur, les mesures que s'adopten per combatre les desigualtats de participació de gènere no es realitzen a través de comissions d'igualtat, sinó que es desenvolupen accions més limitades; es donen principalment en les entitats de base on la junta directiva està formada per dones joves i de mitjana edat. Les mesures que efectuen són, per exemple, potenciar obres on el protagonisme sigui femení, representar obres de caràcter social o adaptar els papers perquè siguin més neutres en relació amb el gènere. La majoria d'aquests grups el que busquen és trencar amb els rols de gènere establerts a través de lectures dramatitzades i amb determinades obres de teatre que centren els esforços, sobretot, en les generacions més joves.

7.2 Model associatiu intermedi

Aquest model tipològic de tipus intermedi es caracteritza pel fet que part dels membres de les associacions de cultura popular, principalment les dones, són conscients a títol individual de les desigualtats de gènere que existeixen i la posició diferent en què es troben les dones amb relació a la participació associativa. Tanmateix, tot i ser conscients d'aquestes desigualtats que es donen actualment, des de les entitats en què participen no s'han pres mesures ni es desenvolupen projectes per intentar fer front a aquestes desigualtats per raó de gènere.

En aquest cas, estem parlant de la majoria d'entitats de les expressions culturals analitzades en aquest estudi. Pel que fa a la composició social d'aquestes entitats, predominen aquelles on, tot i haver-hi força presència femenina a les entitats

Tot i ser conscients d'aquestes desigualtats que es donen actualment, des de les entitats en què participen no s'han pres mesures ni es desenvolupen projectes per intentar fer front a aquestes desigualtats per raó de gènere.

de base, a les juntes directives, sobretot a les entitats de tercer nivell, encara hi ha una forta presència masculina. Es tracta, també, d'entitats on la mancança principal de participació es troba en la gent jove i en dones de la franja d'entre trenta i quaranta anys. En alguns casos es tracta d'entitats històriques marcades per un fort seguiment de la tradició cultural, però també pot ser el cas d'entitats joves a les quals les dones no han tingut problemes per incorporar-s'hi.

Són entitats i expressions culturals on les dones no estan organitzades i on col·lectivament no perceben que siguin un grup social desafavorit, ja que les desigualtats que existeixen moltes vegades queden diluïdes i naturalitzades. D'aquesta manera no desenvolupen ni es plantegen realitzar accions en el si de les seves entitats per combatre les desigualtats de participació. En canvi, la majoria d'aquestes associacions sí que tenen molta preocupació pel relleu generacional i per la participació dels i les joves, i molts esforços s'orienten en aquest sentit.

7.3 Model associatiu inactiu

Per últim, el model associatiu inactiu es caracteritza per incloure aquelles associacions on els membres estan poc conscienciats i poc sensibilitzats amb l'actual situació de la dona respecte a la seva participació en l'associacionisme de cultura popular. D'aquesta manera, tampoc realitzen cap acció ni han desenvolupat cap mesura per combatre les desigualtats de gènere existents, ni tampoc per incentivar la participació femenina al si de les seves entitats. En aquest sentit, són entitats que adopten una posició passiva o inactiva sobre aquesta qüestió.

Aquest model fa referència a algunes entitats de la cultura popular, sobretot es tracta d'aquelles entitats més històriques, que mantenen unes dinàmiques i unes lògiques més tradicionals i conservadores a l'hora d'organitzar-se i estructurar-se, com és el cas d'alguns ateneus. Són entitats que majoritàriament estan formades per gent d'edat mitjana i avançada, en les quals la presència masculina sempre ha estat major que la

femenina, sobretot en els càrrecs de responsabilitat, i on les dones antigament no podien participar. La principal mancança que tenen és que els costa renovar-se i adaptar-se als nous temps, sobretot a les necessitats dels joves. Per aquest motiu la participació juvenil és majoritàriament escassa en aquest perfil d'associacions.

En aquests casos, pel fet que actualment la dona pugui accedir a aquesta mena d'associacions i hi hagi dones que ocupin càrrecs de responsabilitat a les juntes directives, es té la percepció que ja no existeixen desigualtats per raó de gènere, sinó que es creu que ja s'ha aconseguit una igualtat real. El que succeeix és que es produeix una naturalització i interiorització de les desigualtats i es contribueix a reproduir-les, per tant, sense aquesta conscienciació de la situació de desigualtat en la participació femenina, tampoc es plantegen establir mesures per combatre-la.

Per acabar, tal com s'havia esmentat, la definició d'aquests models tipològics permet realitzar una aproximació sintetitzada a les diverses perspectives que existeixen dins l'associacionisme de Catalunya envers la desigualtat de participació per raó de gènere, i classificar els tipus d'entitats segons la manera de relacionar-se amb aquesta qüestió. L'establiment d'aquests models tipològics no ha estat la finalitat d'aquest estudi, sinó que és una eina que pot servir per acabar de comprendre el fenomen de les desigualtats de la participació femenina i les diferents disposicions que existeixen per combatre-les dins l'associacionisme cultural popular al nostre país.

Es produeix una naturalització i interiorització de les desigualtats i es contribueix a reproduir-les.